

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 25 (1280) 22 ЧЭРВЕНЯ 2016 г.

Зварот

Сакратарыяту Таварыства беларускай мовы да ўдзельнікаў парламенцкай кампаніі

Шаноўнае спадарства!

Найважнейшы складнік нацыянальнай культуры і незалежнасці нашай краіны - беларуская мова - перажывае надзвычай складаны перыяд.

У сувязі з гэтым мы заклікаем усіх патэнцыйных кандыдатаў у дэпутаты ўключыць у свае выбарчыя праграмы наступныя пункты:

1. Прыняць Закон аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы.
2. Адкрыць у Мінску Нацыянальны ўніверсітэт імя Францішка Багушэвіча з выкладаннем усіх прадметаў на беларускай мове.
3. У кожным раённым цэнтры адкрыць школу або гімназію з выкладаннем усіх прадметаў на беларускай мове.
4. Канчаткова вярнуць выкладанне гісторыі і географіі ва ўсіх школах краіны па-беларуску.

Гэта будзе найлепшым спосабам сцвердзіць свой патрыятызм і правяць сапраўдны клопат пра незалежнасць і культуру Беларусі.

15 чэрвеня 2016 года
Сакратарыят ТБМ.

У Бычках уручылі прэмію імя Васіля Быкава

19 чэрвеня ў вёсцы Бычкі Ушацкага раёна прайшлі ўрачыстасці да 92-х угодкаў пісьменніка. Быў названы сёлетні лаўрэат прэміі імя Васіля Быкава "За свабоду думкі". Ім стаў сябар ТБМ, рэжысёр Валер Мазыньскі. Уручыў узнагароду Уладзімір Арлоў.

Імпрэзу традыцыйна ладзілі Віцебская арганізацыя "Таварыства беларускай

мовы" і рух "За свабоду". Сёлета ўдзел у святкаванні не змагла ўзяць родная сястра

ISSN 2073-7033

9 772073 703003 >

пісьменніка, Валянціна Быкава. Яна знаходзіцца ў рэанімацыі Віцебскага абласнога шпітала. Тры тыдні таму на амаль што 90-гадовую спадарыню ў яе ўласнай хаце накінуўся невядомы нападнік, у спадарыні Валянціны паламаная рука і некалькі рэбраў. Лекары ацэньваюць яе стан усё яшчэ як цяжкі.

Прэмія "За свабоду ду-

мки" існуе з 2008 года, уганараваныя званнямі лаўрэатаў ужо былі славетныя паэты Рыгор Барадулін і Ніл Гілевіч, пісьменнік Уладзімір Арлоў, літаратары і палітыкі Уладзімір Някляеў і Павел Севярынец, мастакі Аляксандр Пушкін і Аляксандр Марачкін, краязнаўцы Ада Райчонак і Аляксандр Белакоз, музыка Лявон Вольскі, спявакі-барды Зміцер Вайцшошкewіч і Віктар Шалкевіч. Лаўрэатамі прэміі "За свабоду думкі" традыцыйна абіраюць тых, хто найбольш ярка праявіў сябе ў грамадскай, прафесійнай альбо творчай дзейнасці на карысць Беларусі і свабоды. Кожны лаўрэат атрымлівае памятны дыплом і ўзнагароду - скульптуру аўтарства Віктара Копача.

Радый Свабода.

Пані Эльжбета, якая хвалюецца за беларускую мову болей за беларусаў

24 чэрвеня адзначае 85-годдзе вялікая прыяцелька Беларусі, выбітная беларусістка, былая кіраўніца кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта і кафедры беларускай культуры ўніверсітэта ў Беластоку, першы амбасадар Польшчы ў Беларусі прафесар Эльжбета Смулкова (Эльжбета Смупак), якая вывучае і пашырае беларускую мову і культуру ў Польшчы і свеце цягам амаль шасцідзесяці гадоў.

Да юбілею з друку выходзіць кніга журналіста Радзё Свабода Валера Каліноўскага "Пані Эльжбета. Гісторыя адной прыязні".

Кніга распавядае пра тое, як Эльжбета Смулкова зацікавілася ў канцы 1950-х гадоў беларускай мовай, удзельнічала ў дыялекталагічных даследаваннях у Беластоцкім ваяводстве Рэспублікі Польшчы, дзе жыве беларуская нацыянальная меншасць, а таксама ў розных рэгіёнах Беларусі, якія ўнікальныя працы прафесар Смулкова напісала пра земляробчую лексіку і акцэнталагію беларускай мовы,

пра асаблівасці вывучэння ёю беларуска-польскага моўнага і культурнага памежжа.

Кніга распавядае таксама пра ўклад амбасадара Эльжбеты Смулковай у станаўленне ў 1991-1995 гадах двухбаковых беларуска-польскіх між-дзяржаўных сувязяў, якія перажывалі ў той час перыяд свайго росквіту. Закранае кніга і асабісты лёс Эльжбеты Смулковай, якая нарадзілася ў Львове ў 1931 годзе, у 1940-м страціла бацьку, якога сваёй улада забіла як адну з ахвяраў "Украінскага Катэнскага спісу", разам з маці і сястрой адбыла пяцігадовую высылку ў Сібір.

Эльжбета Смулкова прыбыла на новую працу ў Менск праз тры тыдні пасля абвяшчэння Вяроўным Саветам незалежнасці Беларусі. Менавіта ёй давялося ўсталяваць дыпламатычныя дачыненні з Беларуссю, якая заўсёды была блізкаю да Польшчы, паглыбляць існыя і наладжваць новыя сувязі ў палітыцы, эканоміцы, культуры, навуцы, вырашаць сотні праблемаў, якія паўставалі на супольных

межах, у дачыненнях людзей і прадпрыемстваў, быць сведкай тварэння ў Беларусі новага дзяржаўнага ладу, дэмакратычных зменаў, беларусізацыі пачатку 90-х, а пазней першых выбараў прэзідэнта ды іншых значных для Беларусі падзеяў. Яе погляд на тыя падзеі знутры і як бы крыху звонку несумненна цікавы для беларускай гісторыі.

25 жніўня Вяроўны Савет Беларусі надаў Дэкларацыю аб суверэнітэце БССР статус канстытуцыйнага закону. Незалежнасць Беларусі першаю ў свеце вітала Польшча - гэта сталася 31 жніўня, калі Сойм Польшчы ўхваліў спецыяльную пастанову, у якой заявіў: "Прызнаючы права ўсіх народаў на самавызначэнне, Сойм Польшчай Рэспублікі з радасцю вітае абвяшчэнне незалежнасці Беларусі 25 жніўня 1991 года. Польшча, якая свабоду і незалежнасць сваёй дзяржавы ставіць вышэй за ўсё, цалкам разумее і цэніць значэнне гэтага гістарычнага раішэння Беларускага парламента..."

Генеральным консулам Эльжбета Смулкова была прызначаная з 12 верасня 1991 года, на гэтай пасадзе пабыла па 7 траўня 1992 года, потым выконвала функцыі charge d'affaires - упаўнаважанай у справах Польшчы ў Беларусі, з 11 верасня 1992 па 30 верасня 1995 года была першым амбасадарам Рэспублікі Польшчы ў Рэспубліцы Беларусі.

Паводле Радзё Свабода.

Таварыства беларускай мовы далучаецца да віншаванняў пані Эльжбеты з нагоды юбілею.

Мова ўваскрасае ў святынях

Пры тым, што прызнаны навуковец у галіне гісторыі піша пра "перадсмяротны" стан беларускай мовы, душа не дае пагадзіцца з гэтым выказваннем, калі бачыш ў нядзелю і ў свята поўныя народы касцёлы, дзе беларуская мова служыць пры алтары і займае пачэснае месца.

10 000 вернікаў прынялі ўдзел у Менску ў Еўхарыстычнай працэсіі 29 траўня 2016 года. На трох вялікіх плошчах - пл. Перамогі, Кастрычніцкай, пл. Незалежнасці спыняліся святары з грамадой, прамаўлялі па-беларуску пра асновы хрысціянскага веравызнання, разважалі важнасць евангельскіх ісцін.

Сёлета адзначаецца 25 гадоў аднаўлення структур Каталіцкага касцёла ў Беларусі. 25 ліпеня 1989 года да службы ў Менскай дыяцэзіі прыступіў біскуп Тадэвуш Кандрусевіч. У 1990 годзе была арганізавана Беларуская каталіцкая грамада, задачамі якой сталі вяртанне касцёла да нацыянальных вытокаў, правядзенне набажэнстваў на роднай мове, выданне літаратуры на беларускай мове, выхаванне вернікаў высокамаральнымі, патрыятычнымі, грамадскі актыўнымі і культурнымі людзьмі. Гістарычным днём стала 13 красавіка 1991 года, калі Папа Ян Павел II адрэдзіў касцельна-структурны ў Беларусі. Гэта дата была адсвяткавана і адзначана імшой падзякі ў красавіку 2016 -га.

28 верасня 1996 года пачалі працаваць Менска-Магілёўская і Пінская дыяцэзія, якую ўзначаліў Казімір Свёнтак. У 1999 годзе ў Гародні распачала дзейнасць Вышэйшая духоўная каталіцкая семінарыя св. Тамаша Аквінскага, дзе вучыцца беларуская моладзь, якая паклікана неслі духоўнасць у грамадства.

У 90-тыя гады актывізаваўся перыядычны друк каталікоў. У студзені 1994 г. у Баранавічах выйшаў першы нумар культурна-рэлігійнага часопіса Пінскай дыяцэзіі "Дыялог". Паступова масавым і папулярным стала выданне часопісат "Ave Maria", заснаванага Дабрачынным фо-

ндам Маці Божай Фацімскай і кафедральным касцёлам Найсвяцейшай Панны Марыі ў Менску. Сёння часопіс мае рубрыкі: "3 жыцця касцёла", "Святар адказвае на пытанне", "Моладзь у касцёле", "Пакліканне", "Лёсы чалавечыя", "У выдавецтве Pro Christo" і інш. Галоўным рэдактарам часопіса з'яўляецца Крысціна Лялько.

У сем'ях карыстаецца папулярнасцю дзіцячы часопіс "Маленькі рыцар Беззаганнай", рэдактарам якога з'яўляецца пісьменніца Ірына Жарнасек. Яго першы нумар выйшаў напярэдадні Каляд 1993 года. З 1995 г. у Менску выходзіць культурна-рэлігійна-асветніцкі кварталнік "Наша вера". У ім больш за 30 рубрык - "Постаці", "У свеце Бібліі", "Галерэя", "Сведчаць архівы" і інш. Сярод аўтараў часопіса - Ю. Залозка, Т. Габрусь, Я. Янушкевіч, В. Кармазаў, Г. Далідовіч, Д. Бічэль,

Г. Тварановіч, Я. Шулейка і іншыя пісьменнікі, паэты, мастакі і архітэктары. Адным з першых інфармацыйна-рэлігійных выданняў з'явілася газета Гарадзенскай дыяцэзіі "Slowa zycia" ("Слова жыцця"), якая выходзіць на беларускай і польскай мовах. У 1997 годзе яе заснаваў рэдактар кс. А. Ханыко. На працягу васьмі гадоў з 11 верасня 1992 па 31 снежня 2002 г. на беларускім радзе кандыдат гістарычных навук, кс. Уладзіслаў Завальнюк, вёў перадачу "Голас душы". Яна была знята з эфіру, але ў 2003 г. вернута ў выглядзе "Святой нядзельнай імшы".

З 2001 года ў Менскім касцёле св. Сымона і Алены выходзіць парафіяльная газета "Голас душы". Рыма-каталіцкі касцёл мае змястоўны інфармацыйна-аналітычны сайт www.catholic.by, надаўна быў створаны новы сайт www.chyrvony.by.

Сёння Каталіцкі Касцёл

у Беларусі складаецца з чатырох дыяцэзій, у якіх служыць восем біскупаў. Тут працуе каля 500 святароў. Колькасць вернікаў - каля паўтара мільёна, парафій - каля пяцісот.

Яго шырокае інфармацыйнае поле, уплыў на грамадства дае ўпэўненасць меркаваць, што родная мова не застане занябанай, а наадварот стане ўсё больш шанаванай і шляхетнай.

2 чэрвеня 2016 г. у Браславе адбылася трэцяя агульнанацыянальная сустрэча святароў. "Шаноўныя святары, дапамагайце людзям, нясіце ім словы надзеі і святла, стварайце з'яднаны хрысціянскі народ", - сказаў кс. У. Завальнюк.

Ідзе падрыхтоўка да традыцыйных пілігрымак у нацыянальны санктуарый у Будслаў. 27 чэрвеня пілігрымы выйдуць з менскай Архікатэдры, 28 чэрвеня выйдзе п'яная пілігрымка з менскага Чырвонага касцёла, 29 чэрвеня вернікі адпраўяцца ў падарожжа са сталіцы на роварах на чале з мітрапалітам Тадэвушам Кандрусевічам. 1 чэрвеня два аўтобусы выпраўяцца ў пілігрымку ад Чырвонага касцёла - у 17.00 і 19.00. З Віцебска, Берасця, Смаргоні і іншых гарадоў выйддуць вернікі са сваімі групамі.

Дзесяцігоддзю пілігрымак у Будслаў прысвяціла сваю кніжачку Ядвіга Рай, пра якую раней паведамлялася на старонках газеты. Супольныя падарожжы натхнілі маладога фатографа Віктара Ведзеня, які 12 чэрвеня адкрыў выставу сваіх работ.

Э. Дзвінская,
фота аўтара і Віктара Ведзеня.

Згадайма беларуса

Міхась Тондзель

На старонках "Нашага слова" рэгулярна з'яўляюцца матэрыялы, прысвечаныя памяці рупліўцаў на ніве роднай культуры. У такіх "мемарыяльных" кантэкстах мне згадаўся Міхась Тондзель. Ці шмат хто з сённяшніх чытачоў тыднёвіка ведае пра гэтага шчырага працаўніка - журналіста, філолага?

На даўнім фотаздымку, апублікаваным у часопісе "Роднае слова" (2000, № 7). М. Тондзель - сярод выпускнікоў Менскага педагагічнага інстытута імя А.М. Горкага, якія ў пачатку 1960-х сабраліся на сустрэчу, арганізаваную з ініцыятывы загадчыка кафедры беларускага мовазнаўства Ф. Янкоўскага.

Усе гэтыя людзі прычыніліся да справы беларушчыны. Яўген Адамовіч, Віктар Бекіш, Мікола Гуліцкі, Валянцін Рабкевіч і аўтар гэтых радкоў абаранілі кандыдацкія дысертацыі, працавалі выкладчыкамі ў ВНУ (В. Рабкевіч - у БелСЭ), Віктар Гетаў, мой аднагрупнік, пасля сканчэння інстытута пачаў працоўны шлях настаўнікам у вясковай школе на Пухавішчыне, потым працаваў рэдактарам на тэлебачанні, у БелСЭ.

З Міхасём Тондзелем да сустрэчы на кафедры я не быў знаёмы. Ён ужо працаваў журналістам беларускага радыё (для замежжа), друкаваўся. З рэцэнзіямі на мовазнаўчыя працы пачаў выступаць з 1960 года.

Міхась Тондзель адгукаўся на кнігі Ф. Янкоўскага, А. Крывіцкага, А. Антановіча, Г. Малажай, М. Яўнэвіча і П. Сцяцко, іншых навукоўцаў, папулярнаваў іх праз часопісы "Польмя", "Малодосць", "Настаўніцкую газету", "ЛіМ" ды іншыя перыядычныя выданні.

Адзін з навуковых артыкулаў М. Тондзеля - "Да праблемы вывучэння стылю і культуры мовы радыёперадач" (у кн.: Лінгвістычны аналіз тэксту. 1975).

Акрэсленую тэму ён распрацоўваў, можна сказаць, не толькі тэарэтычна (пішучы старонкі дысертацыі), але і практычна, выконваючы службовыя абавязкі на радыё, у ліку якіх - рэдагаванне пусканоў у эфір тэкстаў.

Паводле сведчання мовазнаўцы Н. Гаўрош, якая вучылася разам з М. Тондзелем на філалагічным факультэце педагагічнага інстытута, Ф. Янкоўскі звярнуў увагу на схільнасць гэтага звычайнага і стараннага студэнта да філалогіі, падтрымліваў яго імкненне глыбей пазнаваць роднае слова. І, мажліва, дапамог вызначыцца з месцам працы.

Мне даводзілася бачыцца і часам размаўляць з Міхасём у Дзяржаўнай бібліятэцы Беларусі, куды ён прыходзіў папрацаваць з дакументамі, літаратурай.

Рыхтуючы матэрыялы,

уласныя і іншыя аўтараў, М. Тондзель дбаў пра тое, каб замежны слухач-беларус пачуў звесткі, навіны з жыцця бацькаўшчыны, яе культуры, навукі і гісторыі на добрай беларускай мове.

Нячаста, гады ў рады ён звяртаўся да мяне з "прафесійнымі" тэлефанаваннямі. Раіўся, якое слова, сказ, выраз лепей ужыць па-беларуску, каб пазбегнуць ненатуральнасці, штучнасці выкладу (можа, таму, што я працаваў рэдактарам у выдавецтве "Народная асвета", дый увогуле цікавіўся пытаннямі культуры мовы.

Заўважым: у 60-х - першай палове 70-х яшчэ не было пяцітомавага "Глумачальнага слоўніка беларускай мовы", некаторых іншых даведнікаў, якія цяпер маюць рэдактары і аўтары.

Як добра вядомы мне факт мушу прывесці такі (можа, гэта не будзе незвычайным). Міхась Тондзель выявіў цікавасць да беларускай навуковай тэрміналогіі, абазнанаць у яе праблемах.

Разглядаючы маю кнігу "Дакумент па-беларуску: Справаводства. Бухгалтэрыя. Рыначная эканоміка" (выд-ва "Беларусь", 1994), ён напісаў актуальны артыкул пад аднайменным загаловам (Польмя, 1994, № 9). Цяпер я перачытаў гэтую публікацыю.

У ёй закранаецца не толькі беларускамоўная тэрміналогія, але становішча беларускай мовы наогул. Аўтар артыкула меў мужнасць назваць (напэўна не першы) прычыны заняпаду роднай мовы.

"... у выніку сталінскіх рэпрэсій на Беларусі, а больш дакладна - у выніку генацыду, наш край быў гвалтоўна зрусіфікаваны, беларусаў фактычна пазбавілі роднае мовы. Пасля смерці Сталіна гэтая гібельная для беларускае мовы палітыка працягвалася наступнымі "правадырамі" Саўецкага Саюза, але ўжо іншымі метадамі і пад іншымі лозунгамі так званае дэнацыяналізацыі, інтэрнацыяналізацыі, зліцця нацый, моваў і г.д. У выніку беларускую мову выкаранілі з вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў, з агульнаадукацыйных школ, з дзяржаўнага справаводства і гэтак далей.

Яшчэ два - тры пакаленні - і беларуская мова знікла б з карты свету".

Хіба ж не пра такое даводзіцца пісаць з нумара ў нумар "Нашаму слову"?

На жаль, у мяне няма неабходных біяграфічных звестак (не змог іх здабыць), каб паўней распавесці пра Міхася Лук'янавіча Тондзеля, моваляба і мовадбаўцу. Не памылюся, калі дадам: абаронцу роднае мовы.

Алесь Каўрус.

На беразе Сожа адзначылі Купалле

Цёплым сонечным вечарам на беразе Сожа ля вёскі Хальч, што на Веткаўшчыне, сабралася моладзь з гомельскай краязнаўчай суполкі "Талака". Прыехалі госці і з іншых рэгіёнаў Беларусі, а таксама з Украіны ды з Расеі. На працягу дзесяцігоддзяў "талакоўцы" штогод збіраюцца ва ўрочышчы Зыбень, каб яскрава і незабыўна правесці кароткую Купальскую ноч згодна з традыцыяй нашых продкаў. "Талака" з'яўляецца адной з самых старых беларускіх этнаграфічных суполак. Сялетняе Купалле каля Хальчы было адметнае і тым, што арганізацыя

святкавала сваё 30-годдзе. Купалле ва ўрочышчы Зыбень святкуюць з задорам, і як патрабуе традыцыя - усю ноч. Гэта адно з самых вялікіх і містычных дахрысціянскіх святаў перамогі святла ў самую кароткую ноч над цемрай. Мяркуецца, што ў гэты дзень сонца, вада і зямля з яе расліннасцю дасягаюць самага магутнага энергетычнага росквіту. Менавіта таму шмат абрадавых элементаў прысвечаны ачышчэнню агнём, вадой і травамі.

"Талакоўцы" водзяць карагоды і скачучь праз рытуальнае вогнішча, купаюцца ў рацэ, збіраюць травы і кветкі, якімі ўпрыгожваюць купальскае кола, браму і арэлі. Запальваюць пудзіла ведзьмы, перадаючы ёй усё дрэннае. Некаторыя гойдаюцца ў расе, у той час як хлопцы з дзяўчатамі думаюць пра здзяйсненне самых патаемных мараў і бавяць час за моладзевымі гульнямі і пошукам папараць-кветкі. Звычайна танцы пад дуду, спевы і гульні доўжацца аж да самай раніцы, калі ўсе ідуць на бераг Сожа сустракаць усход сонца, адпускаць вянкi з жаданнямі і купацца ў купальскай вадзе.

Ёсць ва ўдзельнікаў свята і "свой" талакоўскі рытуал. Яго называюць "Келіх кола". Рытуал заключаецца ў тым, што звараным на вогнішчы крупнікам частуюць па чарзе ўсіх "талакоўцаў" і гасцей свята. А тыя ў сваю чаргу мусяць нешта распа-

весці пра сябе, свае адносіны да свята і да суполкі ці пажадаць нешта прысутным. У гэтым годзе надвор'е не перашкаджала святкаванню Купальскай ночы. А вось Сожабмялеў.

Ягоны бераг, які быў заўсёды прывабны для купання, стаў глеістым, таму пакупацца і пусціць вянкi па вадзе на Купалле вырашылі не ўсе. Але ўвогуле большасць удзельнікаў аб-

раду, як і тысячу гадоў таму, за ноч ні разу не заплюшчыла вочы. Былі і тыя, хто знайшоў сваю сапраўдную папараць-кветку...

"Еўраопт" адкрыў першы гіпермаркет з надпісамі па-беларуску

У гарадзенскім гандлёвым цэнтры "Old City" 16 чэрвеня адкрыўся гіпермаркет "Еўраопт", у якім усе назвы аддзелаў, тавараў і некаторых акцый напісаныя па-беларуску. Гандлёвая плошча гіпермаркета - 5200 метраў квадратных. Канцэптуальная розніца вялікай крамы ад такіх самых, пад адной гандлёвай маркай - гэта прысутнасць беларускай мовы

на шыльдах аддзелаў і іншай візуальнай інфармацыі. Пакуль можна казаць, што супермаркет у Гародні дагнаў некаторыя беластоцкія супермаркеты ў моўным сэнсе. Для беларусаў, якія штодня карыстаюцца роднай мовай як асноўным сродкам камунікацыі, такая беларуская прысутнасць у гандлі занадта малая. Бо цэннікі, бягучая інфармацыя пра

зніжкі, інфармацыя пра акцыі, бэйджыкі прадаўцоў засталіся на мове суседа беларусаў - расейскай. І тое, што кіраўніцтва гандлёвага цэнтры пайшло на мінімальнае выкананне правоў беларускамоўных спажываўцоў, не з'яўляецца для іх маркетынгавай рызыкай, як пісалі некаторыя СМІ. Але калі паглядзець наўнасць беларускай мовы ў краме наогул, то канешне - гэта прыемная з'ява. І вельмі хацелася б, каб гандлёвая сетка "Еўраопт" абагнала ва ўжыванні беларускай мовы польскія прымежныя супермаркеты, і паставіла яе на належны ёй п'едэстал.

Якуб
Сушчынскі,
Беларускае
Радыё Рацыя.
Фота аўтара.

Беларуская мова-ТБМ наша будучыня

Ахвяраванні на ТБМ

1. Касцюкевіч Зміцер - 50 000 р., г. Чэрвень
2. Рабека Мікола - 150 000 р., г. Менск
3. Панамароў Сяргей - 200 000 р., г. Менск
4. Вяргей Вал. і Алякс. - 100 000 р., г. Менск
5. Курава М.А. - 50 000 р., г. Менск
6. Розін Зміцер - 200 000 р., г. Менск
7. Бацян В.С. - 10 000 р., г. Валожын
8. Трапашка М.І. - 10 000 р., г. Валожын
9. Гражынская Г.І. - 60 000 р., г. Валожын
10. Сівы С.А. - 40 000 р., г. Валожын
11. Таўгень Л.С. - 60 000 р., г. Валожын
12. Таўгень А.А. - 10 000 р., г. Валожын
13. Дзягілеў - 10 000 р., г. Менск
14. Матвеева Я.І. - 50 000 р., г. Менск
15. Піваварчык Яўген - 50 000 р., г. Масква
16. Бамбіза Мікола - 600 000 р., г. Менск
17. Васілеўскі Аляксандр - 200 000 р., в. Клетная, Бабруйскі р-н
18. Прылішч Ірына - 100 000 р., г. Менск
19. Кухаронак Алякс. - 50 000 р. м. Смілавічы
20. Новікаў А.С. - 105 000 р., г. Менск

21. Ляўшун - 195 000 р., г. Менск
22. Рыбачонак Алякс. - 300 000 р., в. Міханавічы, Менскі р-н
23. Бойса І.Б. - 150 000 р., г. Ліда
24. Лабачоў Іван - 50 000 р., г. Менск
25. Аніскевіч Ганна - 100 000 р., г. Баранавічы
26. Сцепчанка Наталля - 100 000 р., г. Менск
27. Сауліч Мікола - 100 000 р., м. Падсвілле
28. Зорка Ірына - 100 000 р., г. Менск
29. Фрыдрых Міхаіл - 100 000 р., г. Менск
30. Старыкевіч Барыс - 100 000 р., г. Менск
31. Кукавенка Іван - 150 000 р., г. Менск
32. Жыдаль Дз.У. - 100 000 р., г. Баранавічы
33. Сутулаў Глеб - 50 000 р., г. Менск
34. Данілаў Павел - 100 000 р., г. Магілёў

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ - справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашыя ахвяраванні дасылать на адрас, вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанк" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчаднага Беларускага банка.

Паведамленне		Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
		атрымальнік плацяжы	
		Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		назва банка	
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабовы рахунак	739
(прозвішча, імя, імя па-бацьку, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Касір		Пеня Разам	
Плательшчык			
		Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705	
		атрымальнік плацяжы	
		Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"	
		назва банка	
Рахунак атрымальніка	3015741233011	Асабовы рахунак	739
(прозвішча, імя, імя па-бацьку, адрас)			
Від плацяжы		Дата	Сума
Ахвяраванні на дзейнасць ТБМ			
Квітанцыя Касір		Пеня Разам	
М.П.			
Плательшчык			

(Працяг. Пач. у папяр. нумарах.)

Яўген Гучок

Законы неба не адмяняюцца (Нябесная Беларусь)

паэма-эсэ

Абед. Сядзіць. Жарэ.
І думае, што будзе
На вячэру.

Пасёў ён сытна-шчыльна
І агідна-шчыльна мысліць,
Айчыне здрадзіць як!

Цяжка люд на дабро аб'яднаць,
А на зло ён
Аператыўна і
дабраахвотна яднаецца.

Ах, душы іх - вузкія,
Быццам наскі
Чаравікаў сучасных.

І на новым вітку тутэйшыя-тутакі
Не менш небяспечныя для Айчыны,
Чымся былыя калісьці.

І на многіх сваіх,
што вельмі стараліся,
Прыходзілі ноччу,
А потым адвозілі ў Курапаты.

Яны захапляюцца дзеямі
ўсходніх ёлупняў
На сцэнах, экранах,
У эфіры.

Дазубаскалішыся, нябога,
Да краю бездані
Варожай.

І музыку, і песні продкаў
Тут большасць замяніла
Амаль што візгам парасячым.

Няма у іх свята роднай зямлі,
А былыя намеры
Склалі яны ля ног акупантаў.

Тут размалёваныя целы
Чакаюць, каб іх забавлялі
Ёлупні са сцэн, экранаў, подыюмаў.

Мора іх - чаркі,
Іх караблі - скваркі.
А яны старпамамі ў акупантаў.

Нібыта людзьмі нараджаюцца,
А выходзяць у нелюдзі...
Закон стабільнай адноснасці
ў дзеянні.

Тут вочы перад чужаком
расшыраюцца,
І звужаюцца адначасова мазгі,
І падстаўляецца зад пад бізун.

Дзе білі і б'юць,
Дзе дурылі і дураць,
Горнуцца пераважна туды тутакі.

Ах, неба іх не вышэй,
Чымся ў халадзільніку
Маразільнік.

Іх багамі былі прыгоннікі,
А прыгоннік не вучыць сваіх рабоў
Любові да спрадвечнай Радзімы.

Так, Радзіма для іх - цяжар,
Таму і збываюць яны і яе
За напітак і за наедак.

Хто здрайна на Айчыну
раззяўляе пашчу,
Ад акупантаў потым
Літасці не мецьме.

Кроў - не кроў,
А штосьці брыдотнае
Працякае ў іхніх жылах.

У краіне татальнай нянавісці
Любая ўяўная спагада
За шчырую прымаецца любоў.

Няважна ад каго і адкуль
Ім атрымліваць грошы;
Галоўнае, каб тых грошай
паболей было.

За грашыма і псеўдаславаі
Спяшаюцца першымі,
А калі паміраць -
дык хай бы апошнімі.

Смеласці іх хапае настолькі,
Каб на родных абсягах
Паскудзіць на моц на ўсю.

Галоўны іх вораг -
У іх унутры,
Як сёння каўтун не на..., а ў галаве.

Твораць зло са спадзевай,
А мо пранясе...
Не, не пранясе, а адплоціць.

Што ім трэба яшчэ,
Апроч недабітай машыны з захаду
І мангола-татарскага бізун
з усходу.

Той ганарыцца,
што быў пад палякам,
А гэты, што Сталін быў
Яму бацькам.

А каштоўнасці іх -
Нібы камяні на шыях...
Гарантавана надзейна дно.

А ў гэтага сёння страх
у касцях жыве,
І ён не ўспамінае бацьку,
Бальшавікамі расстралянага ў 37-м.

І беларус страляў у Курапатах
І быў ахоўнікам у Картуз Бяроза;
Для прыкрыцця, вядома.

Многія лічаць сябе лепшымі
за падобных сабе,
Але ж разам з падобнымі тымі...
Толькі ў свеце такіх пашукаць!

І страчаны ў іх інстынкт
Хоць часам ад сябе
За ўласныя паскудствы адварнуцца.

А дайце выказацца гэтаму
Дык ён такую выверне лухту і дзіч,
Што лепш бы яму мову адняло.

Адзін гаворыць,
другі не слухае яго,
І кожны думае,
як накалоць бы viz-a-vi,
Нібыта матылька,
на голку ўласных інтарэсаў.

Яшчэ тут любяць браць удзел
У латарэях:
Спадзева дурняў на халяву.

Не вучыў іх прыгоннік
у неба паглядваць,
Наадварот, прымушаў,
каб рупліва плядзелі
На загоны яго
і нат ноччу іх апрацоўвалі.

А дзеравеншчыну
да быдласці скацілі
Хто на яе шыі ладна
Уссядаў.

Дух антыбеларушчыны як правіла
Найбольш зацята ў дзеравеншчыне
У горадзе сядзіць.

Ну хай - адны словы,
Ну хай - няма спраў,
Дык жа словы ўсцяж - дурныя.

З дому зносіць дабро,
А дамоў валацугаў прыводзіць...
Самому б сыйсці ў нябыт!

Ты ўжо перапіў старэйшага брата -
Двойчы якасці знак
Прыналежыць табе

Ты сёння, беларус-тутак,
Намнога якасней за рускага:
Ты ўжо гарэлкі п'еш
намнога больш, чым ён.

"Хто хлусіць - той і вып'е і закусіць,
А хто праўду скажа -
той і так ляжа," -
Вось мудрасць тутakoў.

Усё гэта множыць насенне
Абьякавасці і бяспамятства
Ў галовах і сэрцах тубыльцаў.

А ўжо што да філасофіі для іх,
Дык афіцыйная яна
Нібыта свінасофія.

А ў ім усё роўна,
Што ўладу мангола-татарскую
Можа змяніць улада кітайская.

Яда яшчэ ёсць,
і вайны пакуль што няма,
Але ўжо і душы няма
І ў неба няма дарогі.

Такі здаровы і не дурны нібыта,
А не пайсці "галасаваць" -
Ды дзе там!

Не на тое глядзяць іх вочы,
Не на тое іх вушы слухаюць:
Іх целы пакінуў Дух.

О Божа, што за народ!
Правакацыйна пахваліш Сталіна -
Яны сур'ёзна цябе падтрымаюць.

А вось гэты тутак-прымітыў
З гонарам у голасе цвердзіць,
Што галоўным ахоўнікам Сталіна
быў беларус Уласік.

А гэты пісьменнік народны
Тым ганарыўся,
Што Сталін прозвішча
яго (лаўрэата) бачыў.

Больш таго, для яго ганарова і тое,
Што адным з памагатых
Івана Жахлівага
Быў Малюта Скуратаў -
урадженец нашай зямлі.

Не забыць бы Марозава Паўліка -
Часткі збітай, зняволенай
Душы беларуса.

Тут некаторых радасць узрастае
Ад гора і няшчасця
Іншых.

Іх жарты - ніжэй паясніцы,
Патанае сур'ёзнасць у шклянцы...
Пра якія шляхі-дарогі
можа размова быць?!

Амаль кожны тут дурань і трус
Шукае такога ж, як сам
Каб яго дурней
і трусей за сябе зрабіць.

Іх Айчына - не храм іх,
А храмы, што ёсць тут,
То будынкі чужацкія, не айчынныя.

Каб хтось, а не яны
Зрабіў для беларушчыны
дабро якое -

Такія тут параметры
асоб так званых.

І самі трымаем у рабстве
духоўным сябе,
А яно - звышкасмічнае рабства,
І праў яно - колькі заўгодна.

Тут нішто змардуець чалавека,
А потым цвердзяць:
"Хай не лезе!"

Па звычайным праве
іх праходзяць жыцці:
Хто больш каго надуріць,
Той і адмысловец.

Хо-хо. Вось гэты гультаіза,
псеўдапатрыёт
Нідзе гадамі не працуе...
Маўляў, нацыяналаў
не бяруць нідзе на працу.

Мазгі ў большасці -
нібыта дзьмухаўцы;
Нат лёгкі ветрык ім -
Непажаданы.

Яе ўзрасцілі "Векапомныя дні",
Яго ўзгадаваў "Сцяг брыгады..."
Як выбрацца ім з палону хлусні?!

Так, неасвечанасць - бяда;
Шчэ большая бяда -
Мазгоў дэфармаванасць.

Ах жанчыны, жанчыны
ды і мужчыны,
Вашы хобі і амплуа -
Абгаворы і плёткі.

Каб хоць слоўцам адным
адзін аднаму
Нагадаць аб нябеснай Айчыне...
Не, яны адзін аднаму
долы капаць гатовы.

Ах, тутакі, ах, тутакі!..
Сочаць адзін за адным,
адзін аднаго павучаюць
І сунуць насы
ў драбноты адзін аднаго.

Дзе трэба святло запаліць,
Там яго яны тушаць,
Ну і, вядома - наадварот.

Бескарысныя самі,
І зямлю і людзей на ёй
Ператвараюць яны ў бескарысць.

Але як надыйдзе гадзіна ікс
і каманда "фас",
О, як будуць адзін на аднаго
Тутакі нагаворваць
у пэўнай канторы.

Дажыліся!
Цела не слухаецца душы...
А душа... А яе ўжо няма.

Тутэйшыя змовы
Адных супраць другіх -
Змовы супраць агульнай
адзінай Айчыны.

Ні Курапаты, ні Каргуз-Бяроза,
ні Чарнобыль

Не абуджаюць іх
Ад звышдзірваннага жыцця.

Няма на іх тварах сораму,
Няма пакаяння ў глыбінях іх душ...
Тут слава губляе і сілу, і моц.

Няма і патаемнага сораму ў іх
І за думкі, якія яны не агучылі,
А пра сябе вымаўлялі.

Тут большасць крокаў
Зямных і падводных,
наводных і водных...
Да здрады вядуць.

Так, большасць, крыў Божа,
На жаль на вялікі -
Бескаштоўны матэрыял чалавечы.

Хто не рупіцца аб Айчыне,
А толькі пад п'яныя слёзы
на сабе кашулю ірве,
Помнік ім - лебяды.
(Працяг у наст. нумары.)

